

לרדיפה מהירה, כדי לאסור קרב על השריון המצרי. על האוגדה של טל הוטלה המשימה לדהור לציר ג'בל-ליבני-איסמאעיליה ולחסום את המלו מצפון. בעוד שעל אוגדתו של יפה הוטל לכבוש את ביר-חסנה ולחסום את כל כוחות האויב ממזרח, באיון ביר-תמדה-מיתלה, בקיצור — להביא לכך שכוחות השריון העיקריים של האויב לא יוכלו לצאת ממרחב זה.

על האוגדה של שרון הוטלה המשימה של כיבוש נחל וחסמת שרידי דיבזיה מס' 6 ממזרח. שלושת הכוחות הגיעו לחסימות כשעה או שתיים לפני כוחות השריון של האויב, אשר השקיעו את עיקר מאמציהם בניסיון להיחלץ שלמים. בציר שבין ג'בל-ליבני לאיסמאעיליה ניתן למצוא 100 טנקי אויב, שרופים ברובם. התקדמותנו היתה כרוכה בקרבות לכל אורך הציר. בציר זה נערכו קרבות שריון בלילה, בטווחים של 40-50 מ' בינינו לבין כוחות האויב. בשעה היעודה חסם כוח מהאוגדה של יפה את היציאות מאיון ביר-תמדה. תנועה זאת כללה אף היא קרבות שריון לאורך הציר. את כוחותינו במיתלה ובביר-תמדה תקפו מאות כלירכב ועשרות טנקים. לאחר מכן ניתן לראות שם 145 טנקים פגועים.

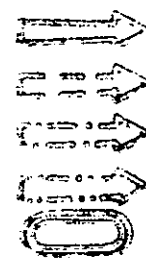
אוגדתו של שרון הגיעה לאיון נחל, כאשר הגיעה חטיבת שריון משלנו לנחל, נתברר כי מולה נע כוח שריון של האויב, החטיבה נפרסה בנחל, איפשרה לאויב להתקרב עד כדי 200-300 מ' ממנה והשמידה את חטיבת האויב במפת-אש חזיתית ובתמרון באגף. במשך אותה לילה לחמו ברחבי חצי האי קרוב לאלף טנקים משני הצדדים. כאן אפשר היה, אמנם, להניח כי האויב המצרי נשבר — אך עדיין היו כוחות אשר עברו את התעלה כדי לתקוף אותנו. אחת מחטיבותינו פרצה בציר המיתלה ובציר ראס-ג'ונדי וחסמה את מיצר המיתלה.

בציר הצפוני התקדם כוח מכוחותינו לעבר תעלת סואץ, ואף הוא נאלץ לחסום לוחמת שריון בשריון לאורך כל הציר. כוח זה הותקף פעמים אחדות מן האויר, ולמרות הכל הגיע עם שחר ה-8 בחודש לאיון קנטרה, בהקדימו את כל שאר הכוחות.

כלל הלחימה בחזית הדרום נמשכה כ-89 שעות, כלומר — פחות מ-4 יממות, ובסיכומה ניתן לומר כי עיקר הצבא המצרי בסיני — הושמד. ניתן לנו סייע מן האויר, ונהנינו מחופש-תנועה מוחלט כמעט בקרבות העיקריים על הקרקע. נוסף לתקיפת מערכי-הארטילריה של האויב על-ידי חיל-האויר קיבלנו גם אספקה אווירית.

בכל המבצע הזה לא היה מקרה, מלבד אחד, בו לא בוצעה המשימה בזמן — ואף בזמן קצר מאשר נקבע — או בו נגרמו לנו אבידות גדולות מאשר הערכנו; ולא היה מפקד ולוא אחד, אשר לא ביצע את משימתו כהלכה.

לסיכום יכולני לומר בפה מלא כי לצה"ל פיקוד מעולה וחיילים אשר עמהם ניתן להרחיק לכת מאוד.

אלוף עוזי נרקיס, אלוף פיקוד המרכז

המערכה בחזית המרכז

כפתיחה לתיאור המערכה בה שוחררה הגדה המערבית כולה, מן הראוי לעמוד על שני תחומים: פני השטח באיזור ששוחרר; ואופי האויב שבו.

כל המעיין במפת הגדה המערבית, מבחין מיידי כי האיזור שמצפון לירושלים, בינה לבין רמאללה, הוא השטח החיוני של הגדה המערבית כולה, והשולט בה. הר הצופים הוא חלק מאותו שטח חיוני. על הר הצופים המבודד, שהוחזק על-ידינו, איימו חטיבה משוריית, אשר ישבה בכיכר יריחו ולה טנקי „פטון“, גדוד ממוכן וחטיבת חי"ר שישבה בעתודה במעלה האדומים, וכן כוחות נוספים שנמצאו באיזור ירושלים.

האויב הירדני, אותו הכרנו באיזור זה עוד בשנת 1948, וכן בפעולות-תגמול אחדות, הוא אויב קשה. אף כי לא תמיד עומד לרשותו קו עמדות שני, מכל מקום הוא מחופר ומבוצר כדבעי תמיד, מתיחס ללחימה במלוא הרצינות ומפעיל בה עתודות. אך כמעט כמו כל יתר אויבינו סביב, נוכחנו לדעת, כי גם אויב זה נהדף משעבר עליו מכבש. אנו הנחנו כי חוסיין יסתפק רק במשהו מעין מטח-כבוד, ובכך ייצא ידי חובתו לאחדות הבין-ערבית ולהסכם-ההגנה עם מצרים, עליו חתם בימי הכוננות. לא שיערנו כי הפעולה הירדנית תתפרס לאורך כל גבולות הגדה המערבית.

בראשית היריות לא הגבנו בכוח, שכן הפצנו לשוות למתרחש אופי שגרתי, וניסינו לפעול באמצעות משקיפי או"מ. עם זאת נקבע מראש כי אם יותקף הר הצופים, ניכנס במהירות לפעולה, בכוח הלא-רב העומד לרשותנו, על מנת להגיע לה. כל המכיר את השטח, מבין, כי הצלת הר הצופים אפשרית על-ידי התקפה ישירה דרך בית-הספר לשוטרים ושייח' ג'ראח או על-ידי תפיסת השטח החיוני שבין ירושלים לרמאללה, על-ידי גישה עוקפת כלשהי.

בסופר-של-דבר התגלגלו העניינים בצורה אחרת. בבוקר ה-5 ביוני נפתחה הרעשה ירדנית מתותחים בני 25 ליטראות, תותחים בני 155 מ"מ „לונג-טום“, מרגמות בנות 120 מ"מ ואחרות, וכן אש שטוחת-מסלול ואף אש-מטוסים. היה בכוונתם של הירדנים להגיע מעבר לקו-הגבול ולפגוע בישובינו לכל אורך תחום פיקוד המרכז, עד קצהו — דרומית להר-חברון. עיקר האש כוונה לעבר ירושלים העברית, אך הישובים מבושרת-ירושלים ומעוז-ציון שממערב לעיר — הורעשו אף הם. משנוכחנו לדעת כי גודל ההרעשה עולה על רמת „מטח-הכבוד“ המשוערת, פקדתי להשיב אש.

לפניצהרי אותו יום, ה-5 ביוני, תפסו הירדנים את „ארמון הנציב“ מידי האו"מ. לאחר פעולה זו היה בכוונת האויב להתקדם לתוך ירושלים. או"אז נכנס פיקוד המרכז כולו לפעולה, והדברים החלו מתגלגלים במהירות מסחררת.

היה עלינו לכבוש מחדש את „ארמון הנציב“, בעיקר בשל היותו קרש קפיצה לניתוק ירושלים העברית ובהיותו שולט על קויהתחבורה של הירדנים בין ירושלים לבית-לחם. למפקד מחוז ירושלים אל"מ א. אמיתי ניתנה, לפיכך, הוראה לבצע פעולה זו.

קיבלנו תגבורת של גדוד צנחנים, ולאחר מכן את חטיבת הצנחנים בפיקודו של אל"מ מ. גור. המשימה של החטיבה היתה לפרוץ באיזור הקשה ביותר של ירושלים — דרך בית הספר לשוטרים ושייח'ג'ראח, כדי להגיע דרכו להר-הצופים. אותה שעה קיבלה חטיבת השריון של אל"מ א. בן-ארי, שהיתה מיועדת על-פי התכנון להתקפות נגד בתוך הפיקוד, התראה להיות נכונה לעלות מייד לאיזור ירושלים — ולהיכנס אל מרכז השטח החיוני המצוי בין העיר לרמאללה. היה על חטיבה זאת לעבור בדרכים קשות ביותר, ועד הערב נעו הגייסות לשטח — תוך אלתורים, אך במהירות יוצאת-מגדר-הרגיל. חטיבת ירושלים התארגנה ותקפה בשעות אחר-הצהריים של אותו יום את „ארמון הנציב“, וכבשה אותו מידי הירדנים בשעה 1550. מייד עם השלמת הכיבוש הוטל על החטיבה לכבוש גם את צור-באחר, ולהרחיב את הפרצה בדרום ירושלים. חטיבת השריון של אל"מ בן-ארי נמצאה בתנועה על הכביש הראשי לירושלים, ומפקדה ביקש שלא לעכבה להתארגנות נוספת לפני הפרצה, כי אם להרשות לו לתקוף ולפרוץ תוך-כדי תנועה.

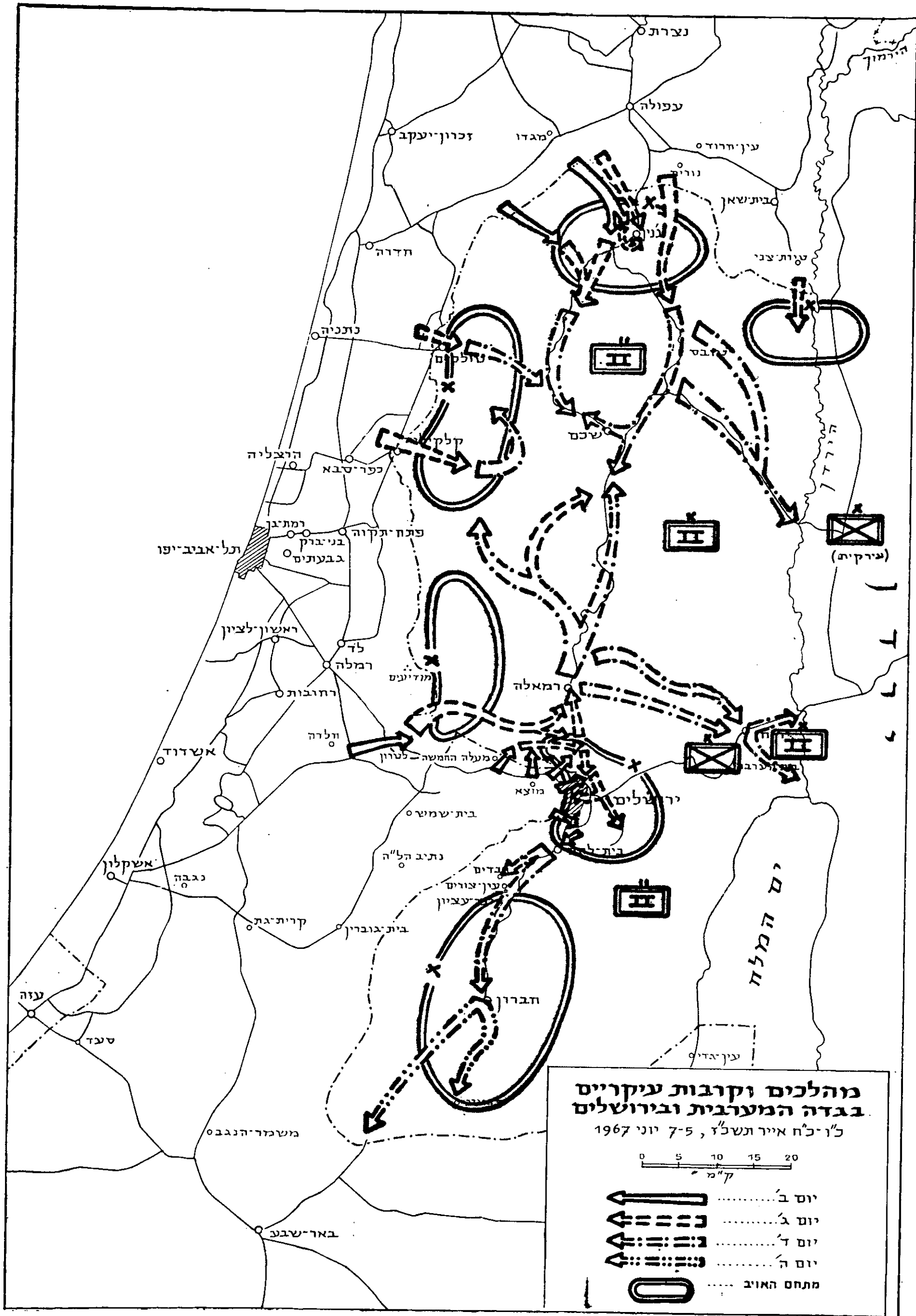
סמוך לחשיכה נכנסה חטיבת השריון לשלושה צירי-התקדמות, והתקדמה באיזור תל-אל-פול, שבמחצית הדרך בין ירושלים ורמאללה, והגיעה אליה עם בוקר. חטיבת ירושלים כבשה, עם חשיכה, את צור-באחר, והבטיחה את הרחבת הפרצה.

ב-0230 התחלנו בהרעשת המוצבים אותם עמדה חטיבת הצנחנים לכבוש. עד שעות הבוקר המאוחרות נכבשו בית-הספר לשוטרים ושייח'ג'ראח, ובשכונה האמריקאית התקדמנו עד איזור מעבר מנדלבאום ומוזיאון רוקפלר.

למחרת הושג חיבור עם הר-הצופים והחילוננו מתקדמים לאיזור הר-הזיתים והעיר העתיקה. חטיבת השריון ניהלה קרב שריון-בשריון באיזור תל-אל-פול בעוד שחטיבת ירושלים החלה מתארגנת לתנועה דרומה. אותו בוקר ניהלה חטיבת השריון קרב קשה על גבעת המבתר שמצפון לשייח'ג'ראח, בה לחם האויב עד הרגע האחרון ממש. הדאיגה אותנו מציאותה של החטיבה המשורינת הירד-
נית בבקעת הירדן. חטיבה זו ניסתה פעמים אחדות לעלות להר, וספגה מהלך-מות הן מחיל-האוויר והן מאש הארטילריה שלנו.

עד הלילה עסקנו בהתארגנות להגנה של הצנחנים. חטיבת השריון כבשה את רמ-אללה וחטיבת ירושלים כבשה את דיר אבו-טור. השכם בבוקרו של ה-7 ביוני הוברר לנו כי יחידה-עלינו להקדים בכי-בוס העיר העתיקה, הוריתי לחטיבת הצנחנים להמשיך במהירות בכיבוש ירושלים המזרחית כולל העיר העתיקה, בסיוע חיל-האוויר, השריון והארטילריה.

בשעה 0930 לערך הגיעו הצנחנים לעזריה לאחר קרב קשה, ומייד נכנסו לעיר העתיקה. אל הכותל הגיעו דקות אחדות לאחר השעה עשר.

חטיבת ירושלים, שכבשה בלילה את אבו-טור, כבשה במקביל לפריצת הצנחנים, את הר-ציון כולו והתקדמה בציר מר-אליאס-בית-לחם, עד לטיהורו הסופי של הר-חברון. חלק מן השריון המשיך צפונה לאיזור שכם, וחלק נע בדרכים המובילות לבקעת הירדן, כדי לכבוש את יריחו. כוח חי"ר אחר, אשר כבש את מובלעת לטרון, עלה אף הוא בכיוון רמאללה. כוח חי"ר שלישי נע בציר קלקיליה-טול-כרם, והגיע לשכם ממערב.

עם כניסת הפסקת האש לתוקפה, כבר היה בידינו כל שטח הגדה המערבית שבתחום פיקוד המרכז. כדי למנוע כניסת כוחות-אויב ירדניים, עיראקיים או אחרים, פוצצו הגשרים בדרום-הירדן.

לפי הערכתנו היו לאויב כ-8,000 פגעים, כלומר - שתיים מחטיבות חי"ר שלו יצאו מכלל שימוש. מרבית טנקי-האויב הושמדו, רובם כתוצאה מפעולות חיל-האוויר, וחלקם - כתוצאה מפעולות השריון.

כאשר נפרץ הקו הראשון שלהם נשברו אנשי הלגיון, אף שהיו ברשותם תחמושת למכביר וציוד משובח לעוד ימית-לחמה אחדים.

נפלו בידינו 36 תותחים נגררים מתוך 90 התותחים הנגררים שהיו בגדה; 36 תותחים-מתנייעים בני 105 מ"מ; ו-8 מתוך 16 התותחים בני 155 מ"מ שהיו בשטח. כל השריון שנמצא בהר חברון - נתפס שלם. הושמדו 22 מטוסי „האנטר", שהיו בסך-הכל כ-90% מכוח מטוסי-הקרב של חיל-האוויר הירדני. כמו-כן הושמדו שבעה מטוסי-תובלה, שהיו אף הם כ-90% ממטוסי-התובלה של האויב. אשר לאבידותינו: מחירה של ירושלים רב-זקר בשלום כבמלחמה. היו לנו למעלה מ-180 חללים ב-3 החטיבות שלחמו בקרב על ירושלים וסביבתה.